

Barne- og likestillingsdepartementet

Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref: Vår ref: 2009/57438 Arkivkode: Dato: 1.12.09

Høring – NOU 2009:8 Kompetanseutvikling i barnevernet – Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning

Vi viser til høringsbrev fra Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet av 1. oktober i år og utredningen *NOU 2009:8 Kompetanseutvikling i barnevernet - Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. NOU 2009:8 foreslår en rekke tiltak for å styrke utdanninger som kvalifiserer for arbeid i barnevernet, dvs. 3-årig barnevernpedagog- og sosionomutdanning. Departementene ber høringsinstansene om spesielt å uttale seg og vurdere utvalgets anbefalinger knyttet til følgende områder: faglig innhold i grunnutdanningene, kvalitetskrav til studieopplegg, turnusordning, opprettelse av nasjonalt fagråd som samordner og kvalitetssikrer utdanningstilbudet, styrking av det generelle utdanningstilbudet gjennom master- og doktorgradsstudier, studentrekruttering i et mangfoldts perspektiv og forholdet mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet.

Nedenfor følger Barne-, ungdoms- og familieetatens (Bufetat) kommentarer til utredningen og høringsnotatet. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har samordnet innspill fra regionene i Bufetat og avgir en felles høringsuttalelse i saken.

Generelle kommentarer

Bufetat deler utvalgets vurdering av barnevernet som et komplekst og utfordrende arbeidsfelt, som fordrer spesifikke kunnskaper på flere områder. Barnevernets arbeidsfelt krever bred kompetanse, og dermed medarbeidere med et omfattende kunnskapsgrunnlag. Det er nødvendig med både bred teoretisk kunnskap og praktiske og personlige ferdigheter. Utvalget inndeler den profesjonelle kompetansen i personlig kompetanse, kommunikativ kompetanse, faglig kompetanse og etisk kompetanse. Bufetat vil i tillegg poengtere betydningen av det som kalles praktisk kunnskap.

Nettopp fordi arbeidsfeltet er så krevende er det nødvendig med samsvar mellom praksisfeltets kompetansebehov og hva studentene lærer under studiet, og også en størst mulig likhet mellom de ulike utdanningene som skal kvalifisere til arbeid i barnevernet. Bufetat støtter derfor at det bør tilrettelegges for kompetanseutvikling i barnevernet, og kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom en praksisnær og forskningsbasert utdanning. Bufetat ser i hovedsak utvalgets anbefalinger som formålstjenlige. Når det gjelder utvalgets forslag om opprettelse av egne miljøarbeiderutdanninger, og tildeling av utdanningsstipend som virkemiddel for å styrke

rekrutteringen av menn og studenter med minoritetsbakgrunn, er vi imidlertid mer tvilende til dette som egnete tiltak.

I utvalgets rapport brukes begrepene forskningsbasert, vitenskapsbasert og kunnskapsbasert. Bufetat hadde ønsket at utvalget i rapporten hadde tydeliggjort hvordan de definerer disse begrepene.

Faglig innhold i grunnutdanningene

Utvalget foreslår 14 emneområder som bør være representert i bachelorutdanningene (sosionom- og barnevernpedagogutdanningene) som skal kvalifisere til profesjonell tjeneste i barnevernet.

Bufetat er positiv til forslaget om å vektlegge en samlende kjerne av kunnskap for yrkesutøvelse i barnevernet, og ser de 14 emneområdene som er valgt ut som sentrale. Vi vil særlig fremheve betydningen av studieemnet forskningsmetode og etikk for tilegnelse av kunnskap.

Utvalget beskriver innledningsvis det kommunale og statlige barnevernets ulike ansvarsområder. Bufetat stiller spørsmål ved om de 14 emneområdene som er foreslått, i tilstrekkelig grad dekker utfordringene på begge ansvarsområder.

Bufetat vil videre påpeke at en konsekvens av utvalgets forslag, slik Bufetat forstår det, vil kunne være at vernepleierutdanningen faller utenfor kvalitetskravene for arbeid innenfor barnevernet. Dette kan få uheldige konsekvenser med tanke på rekruttering av kvalifiserte medarbeidere til barneverninstitusjonene. Etter Bufetats mening bør personalet på barneverninstitusjoner inneha et mangfold av kompetanse som for eksempel helsemessig og spesialpedagogisk kompetanse.

Vi vil i det følgende kommentere enkelte av de foreslåtte emneområdene.

Når det gjelder *Kunnskap om barnevernet* vil Bufetat også peke på behovet for kunnskap om ansvarsdelingen mellom det kommunale og det statlige barnevernet.

Når det gjelder de temaer som nevnes under *Velferdsstaten og rettighetene til barn og unge* savnes et tema som viser de spørsmål og dilemmaer som reises når unge med tiltak i barnevernet står på terskelen til voksenlivet, og det skal tas stilling til om og i hvilken form barnevernet fortsatt skal yte tiltak, sett opp mot den unges rettigheter etter annet lovverk. Det dreier seg om forskjellene mellom et omsorgsperspektiv og en mer individualistisk, rettighets- og systemorientert forståelse. Dette er blant annet tematisert i NOVA-rapporten nr. 17/08 "Forskningkunnskap om ettervern". Ungdoms rettigheter etter annet lovverk er berørt under emneområdet *Det juridiske grunnlaget*, men da mer knyttet til samordning av tjenester, og ikke sett i forhold barnevernets omsorgs- og oppfølgingsansvar. Siden barnevernarbeid i høy grad forutsetter samarbeid med andre etater, vil Bufetat også påpeke nødvendigheten av at kunnskap om taushetsrettslige forhold inkluderes i dette emneområdet. Likeledes savnes et mer gjennomgående blikk på samarbeidets betydning innen og på tvers av forvaltningsnivåer og fagmiljøer. Forøvrig savnes under det juridiske grunnlaget en sterkere tematisering av hvordan en kan kombinere den barnevernfaglige vurdering og den juridiske lovfortolkning.

Bufetat støtter utvalgets beskrivelse av studieemnet *Etikk* som et nødvendig emne for å forberede kandidatene på de etiske overveielserne de må gjøre i utøvelsen av dømmekraft i konfliktfylte situasjoner der barnevernet står i en særlig maktposisjon overfor barn, unge og deres familier. Etisk refleksjon og dømmekraft er grunnleggende for den barnevernfaglige kompetansen, og må derfor avspeiles i utdanningene.

Under studieemnet *Omsorg, utvikling og læring* påpeker utvalget at det er et stort behov for kompetanseutvikling i fagmiljøene for å kunne møte utfordringene som atferdsvanskelige barn og unge og barn med følelsesmessige problemer byr på i forhold til seg selv og sine omgivelser. Etter Bufetats oppfatning bør sammenhengen mellom disse utfordringene og innholdet i omsorg, utvikling og læring utdypes nærmere innenfor studieemnet, dvs. en utdyping av at barns utvikling av atferdsvansker, ofte kan være ”et svar” på at de har blitt utsatt for omsorgssvikt tidligere. Dersom denne sammenhengen ikke tydeliggjøres kan dette føre til at barna i for stor grad får ansvar for sin egen skjevutvikling.

Ulike oppvekst- og støtteordninger

Bufetat støtter utvalgets vurdering av at undervisning i ulike støtteordninger og tjenester er sentrale for å gjøre kandidatene i stand til å etablere og inngå i konstruktivt tverretatlig samarbeid og også rådgi familiene. I tillegg til å fokusere på hvilke etater som har ansvar for hva, og hvilke samarbeidsforpliktelser som foreligger, mener Bufetat at det også bør trekkes frem gode eksempler på tverretatlig samarbeid. I tillegg bør studentene trenes i tverretatlig samarbeid.

Forebyggende arbeid

Bufetat deler utvalgets vurdering av at kunnskap om forebygging må stå sentralt i bachelorutdanningene i barnevern. Det er behov for forebyggende arbeid som en systematisk samfunnsinnsats for å redusere risikofaktorer og styrke beskyttelsesfaktorene i barn og unges liv.

Kommunikasjon og undersøkelse

Under dette studieemnet bør studentene også inviteres til å reflektere over seg selv og sin egne holdninger i relasjon til å arbeide med barn, unge og familier. Det bør gis en introduksjon til kommunikasjons- og relasjonsteori, og sentrale begreper og problemstillinger knyttet til samhandling i ulike yrkessammenhenger.

Innenfor dette studieemnet vil det være særlig sentralt å trene studentene i kultursensitivitet, forstått som en åpen og undersøkende holdning. Kultursensitivitet er nødvendig overfor mennesker fra ikke-vestlige land så vel som overfor etnisk norske grupper som befinner seg på siden av majoritetskulturen.

Hjelpe- og omsorgstiltak

I tillegg til det utvalget har beskrevet under dette studieemnet vil Bufetat presisere at studieemnet også bør gi innsikt i hvordan barnevernet kan tilrettelegge for foreldres medvirkning i utforming og gjennomføring av tiltak. I tillegg bør studentene få kunnskap om hvordan de kan tilrettelegge for ivaretagelse og oppfølging av foreldre etter at deres barn er plassert i fosterhjem eller på institusjon, jf. en veileder som nylig er utarbeidet på dette området.

Bufetat ser også behov for at dette studieemnet skal gi god kjennskap til kunnskapsbaserte intervensjonsmetoder som har vist seg å ha god effekt som for eksempel PMTO, MST, FFT, og Webster Stratton/De utrolige årene. I tillegg vil det være viktig å få innsikt i Marte meo metoden. Anvendelsesområder for disse metodene vil være sentralt.

Institusjonsarbeid

Bufetat savner en tydeliggjøring av hvilke formål og behov dagens bruk av institusjonsplasseringer fyller, blant annet bør behandlings- og opplæringsperspektivet tydeliggjøres. Videre bør studentene ha kjennskap til *Forskrift om godkjenning av private og kommunale institusjoner som skal benyttes til barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven* og *Forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barneverninstitusjoner* og hvilke implikasjoner disse forskriftene har for

utviklingen av institusjonene. I tillegg bør studentene få en innføring i den nyeste institusjonsforskningen, og spørsmål knyttet til hva som er en god institusjon, herunder metodiske utfordringer.

Forskningsmetode og etikk for forskning

Bufetat deler utvalgets beskrivelse av hva dette studieemnet bør inneholde og utvalgets oppfatning av dette studieemnets betydning. Vektlegging av et kritisk og reflektert forhold til forskning i utdannelsen av fremtidens praktikere er nødvendig for å oppnå et kunnskapsbasert barnevern. Bufetat mener studentene bør tilegne seg grunnleggende kunnskaper om forskningsetikk og – metode, og videre kunne benytte/utøve denne kunnskapen i bruken av ulike kunnskapskilder. Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern (NBFF) vil kunne gi studentene tilgang til nye og relevante forskningspublikasjoner. NBFF bør sammen med bruken av høgskolebibliotekene, øvrig pensumlitteratur samt kritisk bruk av media og internett generelt utgjøre en viktig del av undervisningsopplegget knyttet til fag- og forskningslitteratur.

Forslag til andre temaer/ emneområder

I tillegg til de emneområdene som utvalget foreslår, foreslår Bufetat følgende temaer som bør vurderes tatt inn i de foreslåtte emneområdene eller komme i tillegg til disse.

- Bufetat vil presisere betydningen av at familieverntjenesten fremkommer som aktuell hjelpeinstans og samarbeidspartner. Lov om familievern, par- og familiebehandling og meklingsordningen bør derfor gjøres kjent i grunnutdanningene sammen med eksempler på tilnærminger som er utviklet i familievernet når det gjelder samtaler med barn.
- Utdanningene bør gi studentene opplæring i å snakke om barnevernet overfor ulike målgrupper som barn og unge generelt, samarbeidspartnere, og overfor media og politisk og administrativ ledelse i kommunen. (Vi viser her til *Et åpent barnevern - kommunikasjonsstrategien for barnevernet 2008-2011*). Når det gjelder politisk ledelse viser flere undersøkelser at lokalpolitikere har liten innsikt i barnevernfeltet og også opplever usikkerhet knyttet til dette politiske ansvarsområdet. Studentene bør derfor få øvelse i å formidle kunnskap om barnevernet overfor lokalpolitikere. Slik formidling kan bidra til et sterkere engasjement og politisk ansvar for det kommunale barnevernarbeidet, jf. St. meld.nr. 40 (2001-2002).
- Utdanningene bør også gi kandidatene forståelse for og praktisk opplæring i saksbehandling. Dette kan for eksempel være knyttet til utforming av klientrelaterte dokumenter som klientjournal sett i forhold til foreldre og barns innsynsrett og fremleggelse av dokumentene overfor fylkesnemnda og rettsapparatet.

Kvalitetskrav til studieopplegg

Utvalget presenterer kvalitetskrav som bør stilles til utdanningene med hensyn til pedagogisk kompetanse, teoretisk studium, gruppe- og kasusorientert opplæring, praksis og turnusordning. Bufetat støtter forslaget om etablering av nasjonale kompetansekrav, kvalitetsvurderende evalueringer og opprettelse av nasjonale fora der utdanningsmiljøene kan bistå hverandre når det gjelder valg av studielitteratur. Når det gjelder turnusordning, se eget avsnitt om dette der Bufetats syn fremkommer.

Bufetat deler utvalgets syn med hensyn til vektlegging av opplæring i arbeid med praksisnære problemstillinger som synliggjør praksisfeltets dilemmaer og utfordringer. Slik kompetanseutvikling fordrer studentaktive læringsformer som ferdighetstrening og problembasert læring, og dermed tett oppfølging av den enkelte kandidat. Tett studentoppfølging krever ressurser. Bufetat støtter utvalgets oppfatning når det gjelder læringsformer og ser i likhet med utvalget behov

for at utdanningene plasseres i en finansieringskategori som gir tilstrekkelig med ressurser til å gjennomføre slik opplæring.

Turnusordning

Utvalget foreslår at det innføres en turnusordning for kandidater som har fullført en treårig bachelorutdanning for arbeid i barnevernet. Etter Bufetats oppfatning har forslaget om turnusordning for utdanninger som kvalifiserer til arbeid i barnevernet som konsekvens at det også bør vurderes å innføre turnusordninger som kvalifiserer for sosialt arbeid.

Bufetat vil først påpeke at en i barnevernet har lang tradisjon med veiledning av nytilsatte. Bufetat mener at en systematisering og formalisering av veiledning og opplæring, samt innføring av evaluering kan bidra til økt kompetanse og trygghet overfor de oppgavene som skal utføres. Etter Bufetats oppfatning vil en turnusordning kunne tilføre turnusstedet økt kompetanse gjennom turnuskandidatens blikk på praksis, og også gjennom samarbeidet med utdanningsinstitusjonene.

Forslaget om turnusordning henger sammen med forslaget om innføring av en autorisasjonsordning. I følge høringsbrevet er det igangsatt et arbeid med å utrede spørsmålet om autorisasjon. Bufetat mener forslaget om turnusordning reiser en rekke spørsmål. Vi antar at flere av disse vil bli besvart når autorisasjonsordningen er utredet. Bufetat legger til grunn at denne utredningen innbefatter en vurdering av erfaringene med andre gruppers turnusordninger med henblikk på hvilke av disse som vil være relevante for en turnusordning i barnevernet. På det nåværende tidspunkt vil vi komme med følgende kommentarer og spørsmål.

Bufetat vil presisere at en turnusordning må kvalitetssikres blant annet gjennom tydelige krav til veiledning, opplæring og evaluering. For at en turnusordning skal være formålstjenlig er det nødvendig med veiledet praksis i et samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og kvalifiserte fagfolk på turnusstedet. Det er uklart hvordan samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og kvalifiserte fagfolk på turnusstedet skal svære. Dette bør utredes nærmere.

En turnusordning fordrer blant annet at det settes av tilstrekkelig tid og ressurser til veiledning. Dette vil kunne være en utfordring særlig i det kommunale barnevernet. Interkommunalt samarbeid kan bidra til gjennomføringen av en turnusordning der det er små og sårbare miljøer, slik utvalget er inne på.

I utvalgets redegjørelse over økonomiske konsekvenser sies det at når det gjelder turnusordning vil dette innebære både utgifter til lønn og administrasjon av ordningen. Utvalget foreslår at turnuskandidatenes lønn skal legges noe under begynnerlønnen for sosionom- og barnevernpedagoger. Utvalget presiserer at utgiftene til turnuskandidater (ca. 120 til 150 millioner) ikke vil komme i tillegg til eksisterende årsverk, men delvis komme som en erstatning. Turnusordningen vil derfor etter utvalgets mening ikke innebære vesentlige merutgifter totalt sett. Bufetat stiller seg tvilende til at turnusordningen ikke vil medføre vesentlige merutgifter. Det er uklart for Bufetat i hvilken grad utvalgets forslag innebærer finansiering av praksisfeltets veiledning og oppfølging av kandidaten. Bufetat vil understreke at siden en turnusordning vil kreve at det settes av tid til veiledning og opplæring, som må tas fra annet arbeid, forutsetter ordningen at det gis tilstrekkelig med ressurser til dette.

Når det gjelder lønnplassering av turnuskandidaten under nivået for nybegynnere vil det kunne være fare for at kandidaten kan bli en reservebarnevernarbeider på lav lønn. For å unngå dette må det være et kontraktsfestet tett samarbeid mellom praksissted og utdanningsinstitusjon. Dersom turnuskandidaten har relevant arbeidserfaring mener Bufetat dette bør gi en annen lønnplassering

enn en lønsplassering under begynnerlønn. Bufetat antar at en lønnsfastsettelse vil innebære lønnsforhandlinger med arbeidstakerorganisasjonene.

Turnusordningen innebærer på mange måter et fjerde utdanningsår. Samtidig er det flere og flere studenter som går direkte over på en masterutdanning etter fullført grunnutdanning. Utdanningsløpet blir da på minimum 6 år. Bufetat savner en drøfting av hvilke konsekvenser dette kan få blant annet når det gjelder rekrutteringen til utdanningen.

En turnusperiode forstått som et fjerde studieår, og ikke som et begynnerår i arbeidslivet etterfulgt av påfølgende arbeidsår samme sted, vil kunne føre til at barn, unge og deres familier vil måtte forholde seg til skifte av saksbehandler/miljøarbeider etter endt turnusperiode. Dette kan være uheldig. En turnusperiode kan imidlertid også ha som konsekvens at kandidaten får prøvd seg på arbeidssteder som han/hun på forhånd ikke hadde tenkt seg som aktuelt arbeidssted. Dette kan føre til at personen senere søker og tilbys arbeid der. Avhengig av hvordan turnusordningen blir utformet vil derfor en turnusordning kunne ha en positiv innvirkning på rekruttering til stillinger som i dag har vanskeligheter med rekruttering.

Bufetat vil også reise et spørsmål som i første rekke vil kunne gjelde sosionomstudenter som etter treårig bachelorgrad ønsker å arbeide for eksempel innenfor PPT eller NAVsystemet før de etter noen år ønsker å arbeide i barnevernfeltet. Vil disse da måtte ta et turnusår i barnevernet, etter å ha arbeidet noen år i andre sektorer, og vil de da måtte ned på et lønnsnivå under begynnerlønn? Eller vil det være slik at de for alltid vil være avskåret fra å arbeide med barnevern dersom de ikke går rett inn i en turnusordning? Dersom turnusordningen innebærer at en ikke lenger kan bevege seg på tvers mellom ulike sektorer kan det innebære et tap av mangfold av kompetanse i barnevernet.

Spørsmål om hvorvidt det skal være grunnlag for å søke fritak for å gjennomføre turnusåret på bakgrunn av lang erfaring fra barnevernet før en tok bachelorutdanning, og likevel kunne bli sertifisert, bør også utredes nærmere.

I NOU 2009:8 foreslås i kapittel 11 at turnusordningen også bør gjelde dem som har tatt mastergrad i barnevern. Dette gjentas ikke i kapitlet med ekspertutvalgets avsluttende tilrådinger. En mastergrad gir annen kompetanse enn et turnusår. Bufetat mener det bør utredes nærmere forholdet mellom en mastergradskompetanse og et turnusår, og om en turnusordning eventuelt bør differensieres i forhold til de to ulike utdanningsnivåene, herunder også differensiering når det gjelder lønnsnivå.

Avslutningsvis vil Bufetat påpeke at flere av spørsmålene som er knyttet til forslaget om turnusordning henger sammen med at vi har to utdanninger, barnevernpedagogutdanningen og sosionomutdanningen. Dette reiser spørsmål om det norske barnevernet ville vært mest tjent med å ha *en* sosialarbeiderutdanning, men med ulike spesialiseringer, slik det er vanlig andre land. Bufetat vil imidlertid påpeke at det nettopp kan være en styrke at en har to grunnutdanninger, som har noe av kunnskapsgrunnlaget felles. Dette gir muligheter til å sette sammen faggrupper der en kan kombinere sosionomenes brede orientering særlig rettet mot samfunnsfagene med barnevernpedagogenes sosialpedagogiske spesialisering,

Selv om vi har stilt mange spørsmål til den foreslåtte ordningen er Bufetat i hovedsak positiv til at det innføres en turnusordning, og ønsker å ha en sentral rolle når det gjelder tilrettelegging av et tilstrekkelig antall kvalifiserte turnussteder.

Autorisasjon

Utvalget foreslår en sertifiserings- og autorisasjonsordning etter gjennomført og godkjent turnustjeneste, og at det opprettes et organ for forvaltning av en slik ordning. Utvalget foreslår at det etableres en lignende ordning som i helsesektoren.

Bufetat ser en sertifiserings- og autorisasjonsordning som en kompetansegaranti, som kan bidra til å gi økt tyngde til profesjonsutøvelsen. Ordningen er foreløpig lite konkretisert, men Bufetat antar at den pågående utredningen av ordningen som det vises til i høringsbrevet, vil medføre en konkretisering. Vi mener blant annet at det er svært viktig å avklare om sertifiserings- og autorisasjonsordningen skal knyttes til yrkestitlene sosionom og barnevernpedagog.

Utvalget henviser til et brev fra Helsetilsynet som blant annet understreker: ” I sum innebærer dette at en autorisasjonsordning etter vår vurdering, både vil sikre at uegnede personer ikke arbeider i barnevern og sosialtjeneste, og at faget blir gjenstand for en kontinuerlig vurdering av hva som er akseptabelt eller uforsvarlig.” Bufetat vil understreke at når det gjelder ansettelse på institusjoner innbefatter dagens praksis forevisning av politiattest og prøvetid som en sikring av egnethet. Den foreslåtte autorisasjonsordningen bringer frem spørsmål om hvordan en bør tenke rundt egnethet for de øvrige ansatte på institusjonen som har direkte befattning med beboerne på institusjonen, men som ikke har en bachelorutdanning i barnevern.

Utvalget foreslår også at det legges til rette for vedlikehold og videreføring av den enkeltes kompetanse, og at dette sees som et vilkår for å beholde en autorisasjon, en form for resertifisering. Det vil alltid være behov for å holde seg faglig oppdatert. Bufetat ser derfor forslaget som positivt. En forutsetning for å sette et slikt vilkår vil imidlertid være at det også ressursmessig legges til rette for å gjennomføre en slik faglig oppdatering.

Et krav om resertifisering så ofte som hvert tredje eller fjerde år kan imidlertid virke urealistisk å få gjennomført, særlig i mindre kommuner. Dette vil imidlertid være avhengig av omfanget av den faglige oppdateringen som settes som vilkår for resertifisering. I tillegg vil Bufetat påpeke behovet for at arbeidsrettslige spørsmål knyttet til hva som kan/bør skje dersom en barnevernarbeider ikke gjennomfører faglig oppdatering hvert tredje eller fjerde år som foreslått, utredes nærmere. Videre bør det utredes hva som bør skje med autorisasjonen dersom en ansatt opptrer etisk utilbørlig.

Utvalget foreslår at en slik faglig oppdatering bør gjennomføres som nasjonale kursopplegg, og at et fagmiljø som har ansvaret for masterutdanning og eventuelt doktorgradsstudium bør ha hovedansvaret for å gjennomføre etter- og oppdateringsutdanningen. Bufetat ser det som viktig at også statlige myndigheter trekkes inn i utformingen av nasjonale kursopplegg.

Enkelte psykologstillinger har ordninger for betalt studiepermisjon som en rettighet etter et visst antall år. Bufetat mener det bør utredes om barnevernarbeidere bør ha lignende ordninger for betalt studiepermisjon. Rett til betalt studiepermisjon vil kunne bidra til å beholde kompetente medarbeidere og dermed bidra til kompetanseheving av feltet. Samtidig vil en slik ordning ha store økonomiske konsekvenser.

Bufetat vil tilslutt påpeke viktigheten av at en autorisasjonsordning ikke fritar utdanningsinstitusjonene fra å ta opp med kandidatene underveis i utdanningsforløpet bekymringer knyttet til kandidatenes egnethet som profesjonelle barnevernarbeidere. Det vil være uetisk overfor studentene dersom en i løpet av et utdanningsløp unnlater å formidle til studentene at en vurderer at de ikke kan fylle en stilling i barnevernet på en tilfredsstillende måte.

Nasjonalt fagråd

Etter utvalgets vurdering vil det være ønskelig at sentrale myndigheter legger til rette for årlige utdanningskonferanser, som belyser behovene for et mer enhetlig studietilbud og hvilke krav og utfordringer det vil innebære. På denne bakgrunn foreslår utvalget at det etableres et eget nasjonalt fagråd for utdanningsinstitusjonene. Bufetat støtter utvalgets vurdering om at det må være et grunnleggende krav at studiene omfatter et faglig innhold og en praksisopplæring som i størst mulig grad samsvarer med rammeplanens krav og praksisfeltets behov. Et nasjonalt fagråd kan være et egnet virkemiddel. Bufetat savner imidlertid en konkretisering av hvilken kompetanse et slikt nasjonalt fagråd skal besitte. Et nasjonalt fagråd bør etter Bufetats vurdering også ha representanter for barn/unge/familier som mottar tiltak fra barnevernet, samt representanter fra det kommunale og statlige barnevernet.

Styrking av det generelle utdanningstilbudet gjennom master- og doktorgradsstudier

Utvalget foreslår at større studiemiljøer gis muligheter for utvikling av et masterstudium som er direkte innrettet på barnevern i tillegg til det masterstudiet i barnevern som allerede finnes ved Universitetet i Bergen, og de masterstudier som finnes i sosialt arbeid.

Bufetat ser det som formålstjenlig at det utvikles masterstudier direkte innrettet mot barnevernet, men vil påpeke at svært mange av de hovedfagsoppgaver og nå masteroppgaver som er skrevet innenfor sosialt arbeid dreier seg om problemstillinger knyttet til barnevern. Etablering av flere masterstudier i barnevern vil imidlertid gi anledning til undervisningsemner direkte knyttet til barnevernets arbeidsfelt.

Utvalget foreslår at det etter hvert stilles krav om mastergradseksamen, særlig når det gjelder faglig lederansvar i barneverntjenesten. I utgangspunktet mener Bufetat at det bør være et mål å få flest mulig opp på et masternivå, ikke bare når det gjelder lederansvar i barneverntjenesten, men også når det gjelder andre ledere i barnevernet som for eksempel ledere av barnvernsentre, og ledernivåer i det statlige regionale barnevernet. Bufetat er derfor enig med utvalget i at det bør være en langsiktig målsetting at det stilles krav om mastergradseksamen når det gjelder faglig lederansvar i barnevernet. Bufetat vil imidlertid påpeke at et for tidlig og et for absolutt krav vil kunne ha en negativ slagside når det gjelder rekruttering av gode medarbeidere, inkludert ledere. Likeledes vil krav om en mastergrad innenfor et foretrukket emne (barnevern) kunne begrense søkermassen, og den verdien som ligger i faglig mangfold vil dermed kunne gå tapt. Ved rekruttering bør det sammen med krav til fagkompetanse også stilles krav om lederkompetanse. Bufetat vil foreslå at det lages undervisningsmoduler som forener begge disse områdene, og at disse eventuelt kan inkluderes i en masterutdannelse i barnevern eller som en etterutdanning.

Bufetat mener videre at det bør tilrettelegges for at medarbeidere som tar en mastergrad forblir i førstelinjen slik at de kan anvende sin kompetanse der. Slik tilrettelegging vil kunne innebære opprettelse av en type seniorstilling som får mer selvstendig fagansvar uten at dette nødvendigvis er lederstillinger. Dette bør også sees i forhold til oppgaver knyttet til oppfølging og veiledning av turnuskandidater, samarbeid med utdanningsinstitusjonene når det gjelder praksisnær forskning osv. For å kunne beholde medarbeidere med mastergrad ser Bufetat det som sentralt at en mastergrad også får innvirkning på lønnplasseringen, og dette vil igjen få økonomiske konsekvenser.

Utvalget foreslår også at det bør arbeides for å utvikle en doktorgrad i barnevern. Bufdir deler utvalgets oppfatning når det gjelder betydningen av en doktorgrad for barnevernforskningens posisjon og vitenskapelige kvalitet. En doktorgrad vil også kunne bidra til å skape større nærhet mellom utdanning, praksis og forskning. Det er uten tvil behov for flere doktorgradsstipend,

postdoc og professor II stillinger slik utvalget foreslår. Dette vil gi muligheter for fordypning på barnevernområdet.

Miljøarbeiderutdanning på fagskolenivå

Utvalget foreslår at det opprettes egne miljøarbeiderutdanninger, som eventuelt kan suppleres eller inngå som et ledd i en bachelorutdanning i barnevern. En slik utdanning er i første rekke tenkt å kunne øke kompetansen hos miljøarbeidere som ivaretar viktige funksjoner i barneverninstitusjoner, fritidsledere og SFO, og støttepersonale på skolens barne- og ungdomstrinn.

På den ene siden ser Bufetat at miljøarbeiderutdanning på fagskolenivå kan dekke et behov hos ufaglærte. På den annen side ser Bufetat en fare ved at dette kan føre til rekruttering av nye assistentgrupper til barnevernsektoren, og dermed til at kravene til kompetanse som bør stilles til arbeid på institusjon, blir senket.

Bufetat mener at det i stedet for en miljøarbeiderutdanning på fagskolenivå bør satses på internopplæring av ufaglærte miljøarbeidere som allerede arbeider i barnevernssystemet. Bufetat mener videre at det er behov for ytterligere kompetanse ut over grunnutdanningen, for eksempel en klinisk videreutdanning i miljøterapi.

Det er ikke konkretisert hvilken form og lengde en miljøarbeiderutdanning på fagskolenivå skal ha. Bufetat ser behov for at dette utredes nærmere, og også hvilken funksjon en slik utdanning skal fylle sette i forhold til en bachelorutdanning i barnevern.

Studentrekruttering

Utvalget foreslår en forsterket nasjonal rekrutteringsinnsats for å øke tilgangen til kandidater, med særlig vekt på i første rekke å rekruttere en større andel menn og også studenter med minoritetsbakgrunn. Det anbefales en forsiktig kvotering ved at minimum 20 % av dem som tildeles studieplass bør være menn. Utvalget foreslår også at det vurderes å tildele utdanningsstipend for de omtalte gruppene som er underrepresentert i studiet, og også tiltak for å styrke rekrutteringen av erfarne barne- og ungdomsarbeidere.

Når det gjelder en rekrutteringsinnsats for å øke tilgangen til kandidater med minoritetsbakgrunn, mener utvalget at det er formålstjenlig at informasjon om utdanning i barnevernet også innrettes mot potensielle søkeres familier. Det foreslår også at opplysningsmøter om utdanning til arbeid i barnevernet avholdes i samarbeid med innvandrersorganisasjoner. Bufetat ser samarbeid med innvandrersorganisasjoner om studier som kvalifiserer til arbeid i barnevernet som formålstjenlig, men foreslår at dette følges av mer grunnleggende informasjon om og dialog rundt hovedføringer for det norske barnevernet. Det bør tilrettelegges for dialog når det gjelder syn på barn, barn som selvstendig rettssubjekt, familiens og det offentliges ansvar osv.

Bufetat støtter forslaget om en forsiktig kvotering av menn så lenge de riktige kvalifikasjonene hos kandidatene ellers er tilstede. For at en slik forsiktig kvotering skal ha en effekt må dette følges opp av et forpliktende samarbeid mellom aktører innen praksis og utdanning. Når det gjelder utdanningsstipend til de omtalte gruppene etterspør Bufetat andre lands erfaringer på dette området. Bufetat er tvilende til en systematisk favorisering av enkelte grupper som et egnet virkemiddel for å tilrettelegge for økt rekruttering. Bufetat mener at en bør finne frem til andre virkemidler enn økonomisk forfordeling, herunder informasjonsvirksomhet som beskrevet ovenfor. Utdanningsstipend til enkelte grupper for å utdanne seg til barnevernpedagog eller sosionom reiser

dessuten spørsmål om hvordan en forpliktelse til å arbeide innenfor barnevernfeltet etter endt utdanning skal følges opp.

Når det gjelder utvalgets forslag til tiltak for å styrke rekrutteringen av erfarne barne- og ungdomsarbeidere ses dette som viktig. Utvalget konkretiserer imidlertid ikke hvilke tiltak som kan være aktuelle for å styrke rekrutteringen av erfarne barne- og ungdomsarbeidere. Bufetat anser at tilstrekkelige ressurser til å løse oppgavene, gode muligheter for kompetansestyking samt en generell økning i lønnsforholdene vil kunne bidra til å styrke en slik rekruttering.

På grunn av endringer i befolkningspyramiden vil det kunne bli generelle rekrutteringsutfordringer i helse- og sosialsektoren. I tillegg til utvalgets forslag om rekruttering av et bredere utvalg av kandidater (etnisitet/kjønn) bør det derfor også vurderes hvordan både utdanningsinstitusjonene selv og sentrale myndigheter kan bidra til rekruttering av kompetente medarbeidere i årene fremover, dvs. hva er det som skal til for at ungdom skal velge disse utdanningene.

Forholdet mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet

Utvalget tilrår at det legges til rette for et samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet med tanke på å styrke utdanningenes kunnskap om barnevernet, stimulere til praksisnær forskning og utvikling av praksisfeltet, slik det allerede finnes eksempler på.

Bufetat støtter at det må tilrettelegges for et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet for å styrke de områdene utvalget anbefaler. I tillegg forutsetter den foreslåtte turnusordningen et særlig tett samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet. Etter Bufetats vurdering bør et slikt samarbeid konkretiseres ytterligere for at ordningen skal bidra til en reell kompetanseheving.

Med hilsen

Ann-Marit Sæbønes (e.f.)
direktør

Marit Gjærum
avdelingsdirektør

Kopi: Alle regioner i Bufetat